

Married Students' Attitude Towards Marriage: A Qualitative Study

Reza Khojasteh Mehr ^{1,*}, Ali Mohammadi ², Zabihollah Abbas Pour ³

¹ Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

² M.A Student, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

³ Assistant Professor, Department of Counseling, School of Psychology and Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

* Corresponding author: Reza Khojasteh Mehr, Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Tel: +98-9163063053, E-mail: khojasteh_r@scu.ac.ir

Received: 10.12.2015

Accepted: 06.14.2016

Abstract

Introduction: Attitude is a cognitive phenomenon that has a considerable influence on willingness to get married, age when married and the stability of marriage. Due to the gap in the field of qualitative researches on marriage in the country, this study aimed to explain the attitudes of married students towards marriage.

Methods: This study was a qualitative study using content analysis in which data were collected using purposive sampling and in-depth semi-structured individual interviews with 18 married students selected from the Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran. Data was saturated after conducting 18 interviews. Data analysis was carried out through conventional content analysis; after the transcription of recorded interviews on paper and immersion in the data, the initial codes were extracted. To determine the main categories, initial codes were reviewed and classified in several steps.

Results: In total, 589 concepts in initial coding, 68 categories in open coding, and 12 classes in axial coding were extracted. The main 12 classes and themes consisted of socio-cultural factors, early experiences and observing incomplete patterns, awareness of and understanding each other, material and spiritual support, realizing the sanctity of marriage, pressures for marriage, interference of parents and intergenerational transmission, economic factors, proper coping strategies, perceived personal development and willingness for marriage. The 12 main classes and themes were recognized as the effective factors on married students' attitude toward marriage.

Conclusions: In this study, changing attitudes towards marriage was a fundamental factor in encouraging young people to get married, which can be implemented by following a systematic approach (general scheme). Promoting successful models of marriage in the society, moral and material support by parents, teaching coping strategies commensurate with the challenges of marriage, increasing marriage preparation skills, and government support in forming counseling units run by committed and professional and family psychologists and counselors are key items in this scheme.

Keywords: Content Analysis; Attitude to Marriage; Married Students; Qualitative Study

نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج: یک مطالعه کیفی

رضا خجسته‌مهر^{۱*}، علی محمدی^۲، ذبیح‌الله عباس‌پور^۳^۱ دانشیار و عضو هیئت علمی گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران^۳ استادیار و عضو هیئت علمی گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران* نویسنده مسئول: رضا خجسته‌مهر، دانشیار و عضو هیئت علمی گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
ایمیل: khojasteh_r@scu.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۷/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۳/۲۵

چکیده

مقدمه: نگرش، به عنوان پدیده‌ای شناختی، بر رغبت به ازدواج، سن ازدواج و نیز بر پایداری آن تأثیر قابل توجهی دارد. با توجه به شکاف و خلأ پژوهشی موجود در زمینه بررسی کیفی نگرش به ازدواج در داخل کشور، مطالعه حاضر با هدف تبیین نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج صورت گرفته است.

روش کار: مطالعه حاضر، مطالعه‌ای کیفی از نوع تحلیل محتواست که اطلاعات آن از طریق نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته فردی با ۱۸ دانشجوی متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز (ایران) جمع‌آوری شد. داده‌ها بعد از ۱۸ مصاحبه به نقطه اشباع رسید. تحلیل داده‌ها از طریق روش تحلیل محتوای قراردادی صورت گرفت که پس از پیاده کردن مصاحبه‌های ضبط‌شده روی کاغذ و غوطه‌وری در تحلیل داده‌ها کدهای اولیه استخراج شد. جهت تعیین طبقات اصلی، کدهای اولیه در چند مرحله بازبینی، بررسی و طبقه‌بندی شد.

یافته‌ها: در نهایت، ۵۸۹ مفهوم در کدگذاری اولیه، ۶۸ مقوله در کدگذاری باز و ۱۲ طبقه در کدگذاری محوری استخراج شد. این ۱۲ طبقه و مضمون اصلی شامل عوامل فرهنگی - اجتماعی؛ طبقه تجربیات اولیه و مشاهده الگوهای ناقص؛ آگاهی و شناخت یکدیگر؛ حمایت‌های مادی و معنوی؛ طبقه ادراک حرمت و قداست ازدواج؛ فشارهای ازدواج؛ دخالت والدین و انتقال بین‌نسلی؛ عوامل اقتصادی؛ راهبردهای مقابله متناسب با نگرش؛ رشد شخصی ادراک شده و اشتیاق به ازدواج؛ دوسوگرایی در تمایل به ازدواج و بالا رفتن سن ازدواج به عنوان عوامل مؤثر در شکل‌گیری نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج شناخته شد.

نتیجه‌گیری: بر اساس این مطالعه، تغییر نگرش به ازدواج، به عنوان عامل اساسی ترغیب‌کننده جوانان به ازدواج، طی رویکردی سیستمی (طرح کلی) صورت می‌گیرد. در این رویکرد موارد زیر توصیه می‌شود: ترویج الگوهای موفق ازدواج در جامعه، حمایت‌های مادی و معنوی از سوی والدین، آموزش راهبردهای مقابله‌ای متناسب با چالش‌های ازدواج، افزایش مهارت‌های آمادگی ازدواج و حمایت دولت در تشکیل هسته‌های مشاوره ازدواج توسط روانشناسان و مشاوران با بصیرت و حرفه‌ای خانواده و ازدواج.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا؛ نگرش به ازدواج؛ دانشجویان متأهل؛ مطالعه کیفی

تمامی حقوق نشر برای انجمن علمی پرستاری ایران محفوظ است.

مقدمه

و فرهنگی وسیعی در همه پدیده‌های اجتماعی از جمله ازدواج و همسرگزینی روبه‌روست. این تغییرات موجب شده مردان و زنان نگرش نوینی به پیوند زناشویی و ازدواج داشته باشند و آن را نه فقط رابطه جنسی و تولید مثل بلکه وسیله‌ای برای به وجود آوردن زندگی توأم با عشق و همدلی بدانند (۳). سازه نگرش به ازدواج نشان‌دهنده احساسات و تمایلات، پیش‌داوری‌ها یا سوگیری‌ها، تصورات از پیش فرض شده و ترس‌ها و عقاید راسخ افراد در مورد ازدواج است. بنابراین، نگرش فرد به ازدواج شیوه فکر و احساس کردن او در مورد ازدواج است (۴). از دیدگاه روانشناسان اجتماعی، نگرش فرد نسبت به یک شیء به صورت ناگهانی و بدون هیچ گونه فعلی و انفعالاتی شکل نمی‌گیرد، بلکه اتخاذ و شکل‌گیری نگرشی خاص می‌تواند نتیجه عوامل مختلف باشد و در طول زمان

ازدواج، به عنوان اولین گام برای تشکیل نهاد خانواده، به معنی درهم آمیختن دو چشم‌انداز، دو تاریخچه و ارزش‌ها و جهان‌بینی‌های متفاوت است. در واقع ازدواج اولین و مهم‌ترین مرحله در چرخه زندگی خانوادگی است که در آن انتخاب همسر صورت می‌گیرد و موفقیت در دیگر مراحل زندگی به موفقیت در این مرحله بستگی دارد (۱). در دهه‌های اخیر، تغییر در الگوهای ازدواج، بی‌رغبتی به ازدواج، ازدواج در سنین بالا و یا ازدواج نکردن به طور کلی، افزایش چشمگیری داشته است (۲). امروزه مسئله ازدواج در کشور ایران، با توجه به فرهنگ دینی و سنتی حاکم، ویژگی‌های خاص خود را دارد. کشور ایران، همچون سایر کشورهای جهان سوم، در مرحله گذار از سنت و ورود به مدرنیته است که با تغییرات اجتماعی

نگرش شکل گرفته بر باورها و رفتارهای افراد در مورد روابط آینده تأثیر می‌گذارد. Sergin و همکاران (۱۶) گزارش کردند که تماشای تلویزیون به طور کلی با انتظارات ایده‌آل گرایانه از ازدواج ارتباط مثبت دارد؛ لیکن تماشای برنامه‌های رومانتیک با انتظارات غیرواقع‌گرایانه از ازدواج رابطه مثبتی دارد. حال با در نظر گرفتن تمام این عوامل تأثیرگذار، چنانچه وضعیت و آمارهای ازدواج در کشور بررسی شود، مشخص خواهد شد که عواملی از قبیل عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دست به دست هم داده تا ما هر سال شاهد کاهش آمار ازدواج و افزایش طلاق در کشورمان باشیم. برای نمونه، براساس آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال کشور، در سال ۱۳۹۳، نسبت به سال ۱۳۹۲، میزان طلاق ۳/۴ درصد افزایش یافته و ثبت ازدواج نیز در کشور ۶/۷ درصد کاهش یافته است، این در حالی است که یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر نیز در کشور در گذر از سن ازدواج هستند، همچنین ۱۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در کشور در سن ازدواج قرار دارند، اما تاکنون برای تشکیل خانواده اقدام نکرده‌اند (۱۷). بنابراین، با توجه به اهمیت ازدواج و تأثیر نوع نگرش به ازدواج در موفقیت یا شکست در این زمینه، بررسی چگونگی شکل‌گیری نگرش به ازدواج مدنظر محققان قرار گرفته است. مواردی نظیر کمی بودن اکثر پژوهش‌های انجام شده در کشور، اکتفا کردن این پژوهش‌ها به ذکر مثبت یا منفی بودن نگرش به ازدواج و اشاره نکردن به چگونگی شکل‌گیری نگرش‌ها یا درک معنا و مفهوم ازدواج نزد شرکت‌کنندگان بیانگر ضرورت اجرای پژوهش حاضر است. همچنین یافته‌های Barrie (۱۸) نشان داد که بین اقوام مختلف تفاوت فرهنگی زیادی در مورد ازدواج وجود دارد. علاوه بر این Carroll و همکاران (۱۹) و Hall (۲۰)، گزارش کردند که با وجود مطالعات متعدد در زمینه ازدواج، محققان مدل‌های نظری خاص خود را، در زمینه اثرات نگرش به ازدواج و پیامدهای آن، برای مناطق خاصی از جهان مطرح کرده‌اند. برای نمونه، پژوهش‌های قبلی در زمینه نگرش به ازدواج بیشتر به بررسی مفاهیم زیر پرداخته‌اند: سودمندی و جاذبه‌های ازدواج (۲۲-۲۴)، بیان اهمیت و ضرورت ازدواج (۲۵)، تغییرات مثبت و منفی همراه با ازدواج (۲۶)، آمادگی برای ازدواج (۲۷، ۲۸)، رغبت به ازدواج (۲۹)، انتظارات و توقعات از ازدواج (۳۰، ۳۱)، انتظارات غیر واقع‌گرایانه نوجوانان (۳۲) و سن مورد انتظار برای ازدواج (۳۳). یکپارچه نبودن یافته‌ها و توصیف و تعبیرهای متفاوت در تبیین نگرش‌های اصلی به ازدواج دسته‌بندی‌های متعددی را به وجود آورده است.

با توجه به اینکه نگرش فرد به ازدواج از عوامل مهم تعیین‌کننده تمایل به ازدواج، ثبات ازدواج و کیفیت زناشویی

صورت گیرد (۵). امروزه در امر ازدواج، به انتظارات، ادراکات و نگرش به ازدواج، به عنوان پدیده‌ای شناختی و ذهنی، توجه خاصی می‌شود؛ چرا که تحریف این استانداردها می‌تواند به آشفتگی زندگی زناشویی بیانجامد (۶). نگرش بر احتمال ازدواج کردن و تعیین زمان آن نیز تأثیر می‌گذارد (۷). پژوهش‌های کیفی گسترده‌ای در زمینه ازدواج به طور عام و نگرش به ازدواج به طور خاص در خارج از کشور انجام شده است. به عنوان نمونه Williams (۸) در مطالعه خود دریافت که بین گروه‌های مختلف (جوانان و بزرگسالان، روستائینان و شهرنشینان، زن و مرد) در مورد اهمیت ازدواج توافق وجود دارد. در برخی مسائل نیز تفاوت آشکاری بین گروه‌ها وجود داشت، برای مثال، گرایش به همخانگی در بین شهرنشینان پذیرفته‌تر بود، حال آنکه روستائینان شدیداً آن را مردود می‌دانستند و برای ازدواج کردن فشار اجتماعی بیشتری تحمل می‌کردند. به علاوه، تجربه تحولات صنعتی و اجتماعی باعث شده که نسل جوان‌تر دیدگاه شخصی مدرن‌تری نسبت به موضوع ازدواج داشته باشند و دخالت خانواده در ازدواجشان را محدودتر کنند. زنان مجرد، در سن بالا، از انگ "دختران ترشیده" احساس ننگ و فشار بیشتری را تجربه می‌کردند، حال آنکه مردان ازدواج نکرده کمتر احساس ننگ می‌کردند. همچنین در پژوهشی دیگر نشان داده شد که تفاوت در درک افراد و نگرش آن‌ها به ازدواج به سه مقوله سن، شرایط عاطفی و شرایط مادی فرد متقاضی ازدواج بستگی دارد (۹). Perry (۱۰) در بررسی عوامل مؤثر در شکل‌گیری نگرش مردان آمریکایی آفریقایی تبار به ازدواج طبقات زیر را استخراج کرد: مشاهده ویژگی‌های مثبت و پتانسیل‌های زن و شوهری، نفوذ خانواده مبدأ (به ویژه پدران)، نقش کلیسا و اقدامات دولتی در ترویج ازدواج، الگوی ازدواج، و میزان درآمد به عنوان عامل دلسردکننده یا ترغیب‌کننده در ازدواج. علاوه بر این، مطالعات کمی مشابه و نظریه‌های مختلف در مورد چگونگی شکل‌گیری این نگرش‌ها اظهار نظرهای متعددی مطرح کردند؛ مثلاً برخی پژوهش‌های کمی نشان دادند که نگرش به ازدواج و طلاق تحت تأثیر موارد مختلفی مانند سن، جنس، تحصیلات و عوامل مادی و غیره است (۱۱). پژوهش‌های دیگر نیز به نقش خانواده مبدأ، فرهنگ (۱۲)، روند اجتماعی شدن و ساختار فرصت‌ها (۱۳) اشاره کرده‌اند. نتایج پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۴) نشان داد که نگرش پسران خانواده‌های عادی نسبت به ازدواج مثبت‌تر و نسبت به طلاق منفی‌تر بود. Riggio و همکاران (۱۵) معتقدند که نگرش به ازدواج نیز ممکن است از تجارب شخصی با یک شریک، یا مشاهده پدر و مادر، و یا با تماشای روند معاشقه آن‌ها شکل گرفته باشد که مثبت یا منفی بودن نوع

مصاحبه از آن‌ها سؤال نشده بود مطرح کنند. مصاحبه در مدت ۴۵ الی ۶۰ دقیقه صورت گرفت و روی نوار ضبط شد. بلافاصله محتوای مصاحبه‌ها به منظور تحلیل دستی روی کاغذ پیاده شد و خواندن مکرر متن جهت غوطه‌ور شدن در آن و یافتن حسی کلی آغاز شد؛ در ادامه متون کلمه به کلمه خوانده و کدها استخراج شدند. این فرآیند پیوسته و مداوم، از استخراج کدها تا نام‌گذاری آن‌ها، برای تمام مصاحبه‌ها تا رسیدن به نقطه اشباع ادامه یافت. سپس، کدهای استخراج شده بر اساس تفاوت‌ها و یا شباهت‌هایشان طبقه‌بندی شدند. برای تحلیل از دو شیوه کدگذاری از زبان افراد مصاحبه‌شده و کدهای تلویحی محقق ساخته (۴۰) استفاده شد. در نهایت نیز شواهدی از گفته‌های شرکت‌کنندگان برای هر طبقه از داده‌ها آماده شد. از مزایای این رویکرد این است که نتایج مستقیماً از داده‌های مربوط به شرکت‌کنندگان، و بدون تحمیل عقیده، به دست می‌آید (۴۱، ۴۲).

در مطالعه حاضر و به منظور افزایش روایی و پایایی داده‌ها برخی اقدامات صورت گرفت: اختصاص مکان مناسب و زمان کافی به جمع‌آوری داده‌ها، حسن ارتباط با شرکت‌کنندگان، استفاده از نظرات تکمیلی همکاران، مرور دست‌نوشته‌ها برای شرکت‌کنندگان و بررسی داده‌ها توسط سایر محققان برای افزایش مقبولیت داده‌ها. همچنین، برای اطمینان از صحت یافته‌ها، محققان زمان کافی را به جمع‌آوری داده‌ها اختصاص و با مرور چندباره آن‌ها وسعت و عمق اطلاعات را افزایش دادند.

ملاحظات اخلاقی

به منظور رعایت اصول اخلاقی پژوهش اقدامات زیر به عمل آمد: ۱. توضیح هدف پژوهش و نحوه انجام آن، ۲. ارائه معرفی نامه پژوهشگران، ۳. کسب رضایت آگاهانه شفاهی و کتبی شرکت‌کنندگان جهت شرکت در مطالعه، ۴. توجه به حریم خصوصی آنها، ۵. اطمینان از محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات شرکت‌کنندگان از طریق اختصاص کد به جای ذکر اسامی، ۶. داشتن حق کناره‌گیری شرکت‌کنندگان از پژوهش در هر زمان دلخواه و همچنین کسب اجازه ضبط شدن مصاحبه‌ها از شرکت‌کنندگان.

یافته‌ها

همه شرکت‌کنندگان در این مطالعه متأهل بودند و تقریباً یک سال از ازدواجشان گذشته بود. میانگین سن شرکت‌کنندگان ۳۰ سال و میانگین مدت ازدواجشان

است (۶، ۷، ۳۴-۳۷)؛ و از آنجایی که نگرش یکباره شکل نمی‌گیرد و در نتیجه گذر از مراحل مختلف و فعل و انفعالات ذهنی خاص حاصل می‌شود؛ و همچنین نظر به اینکه نحوه شکل‌گیری نگرش و نوع آن ارتباط زیادی با فرهنگ دارد (۱۳، ۱۴)؛ بنابراین، اجرای پژوهشی کیفی در این زمینه بسیار مورد نیاز کشورمان است. مطالعه حاضر با هدف شناخت چگونگی شکل‌گیری نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج با توجه به فرهنگ بومی ایران صورت گرفته است.

روش کار

با توجه به هدف این مطالعه که تبیین چگونگی شکل‌گیری نگرش به ازدواج بر مبنای تجارب دانشجویان متأهل بود از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شد. این روش ابزارهایی را برای بررسی تجربه فراهم می‌کند و موجب کسب اطلاعات با ارزش و عمیق از نمونه‌ها می‌شود (۳۸). در این روش محقق از به‌کارگیری طبقات از قبل تعیین شده اجتناب می‌کند و در عوض اجازه می‌دهد که طبقات و اسامی آن‌ها از میان داده‌ها استخراج شود. بنابراین، محقق در داده‌ها کاملاً غرق می‌شود تا به درک یا بصیرت جدیدی دست پیدا کند. برای اجرای این مطالعه از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف استفاده شد و همه دانشجویان شرکت‌کننده متأهل، دارای تجربه زیسته مشابه، فاقد سابقه جدایی و حداکثر ۳۹ ساله بودند. بر این اساس، پژوهش حاضر در جستجوی نمونه‌ای بود که براساس تجاربشان حداکثر اطلاعات ممکن را در پاسخ به سؤالات پژوهش به دست دهند (۳۹). پس از تحویل معرفی‌نامه، توضیح هدف پژوهش، نحوه انجام آن، اطمینان از محرمانه ماندن اطلاعات، داشتن حق کناره‌گیری و کسب رضایت آگاهانه کتبی، اطلاعات مورد نیاز پژوهش با انجام مصاحبه‌های فردی عمیق و نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد. مصاحبه‌ها به زبان فارسی و در دانشگاه شهید چمران اهواز صورت گرفت و پس از مصاحبه فردی با ۱۸ دانشجوی و رسیدن به غنای لازم و تکرار اطلاعات به‌دست آمده داده‌ها به مرحله اشباع رسیدند. مصاحبه با طرح سؤالی کلی و عمومی در مورد تجربه ازدواج و علل گرایش به آن آغاز و در ادامه به بررسی عمیق آن پرداخته شد. تعدادی از سؤالات که به منزله راهنمای مصاحبه در نظر گرفته شدند عبارت بودند از: چه شد که تصمیم گرفتید ازدواج کنید؟ و چه مسائل مهمی بر دیدگاه شما نسبت به ازدواج تأثیرگذار بوده است؟ همچنین از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا موارد دیگری را که به ذهنشان می‌رسید و طی

دقیق تر و تسهیل در روند پژوهش ۶۸ مقوله باقی ماند. پس از فرآیند تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای مداوم، زیرطبقه‌ها در ۱۲ طبقه کلی خلاصه شدند. پس از کدگذاری و طبقه‌بندی داده‌های خام مصاحبه بر حسب تشابه و مقایسه مداوم داده‌ها با کدهای اولیه، طبقات اصلی این پژوهش شکل گرفت. جهت تبیین دقیق‌تر این فرآیند، شواهدی از برخی گفته‌های شرکت‌کنندگان بیان می‌شود:

بسیاری از شرکت‌کنندگان معتقد بودند که شناخت کافی از طرف مقابل قبل از ازدواج عامل اصلی موفقیت در ازدواج است. آن‌ها مدعی بودند که نگرش مثبت آن‌ها به ازدواجشان نتیجه فرصت فراهم‌شده قبل از ازدواج برای شناخت درست و کافی از طرف مقابلشان بود. یکی از شرکت‌کنندگان در مورد ازدواجش گفت:

۴ سال بود و محل سکونت فعلی، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی و قومیت آن‌ها نیز متغیر بود. به جز شرکت‌کننده شماره ۱۲، بقیه افراد در خانواده دووالدی (پدر و مادر) بزرگ شده بودند. درآمد شرکت‌کنندگان بین صفر تا ۳ میلیون تومان متغیر بود؛ اکثر آن‌ها کم‌درآمد یا بیکار بودند و معمولاً از سوی خانواده پشتیبانی می‌شدند. از میان ۱۸ شرکت‌کننده فقط ۹ نفر دارای فرزند بودند؛ دین تمام شرکت‌کنندگان اسلام بود و ۶ نفر از شرکت‌کنندگان اظهار کردند که در روستا زندگی می‌کنند. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ آمده است.

همان‌طور که در جدول ۲ آمده است، از ۱۸ مصاحبه، بدون احتساب هم‌پوشانی، ۵۸۹ کد به دست آمد که با احتساب هم‌پوشانی و ادغام آن‌ها به منظور کدگذاری

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان

کد شرکت‌کننده	سن	مقطع تحصیلی	رشته یا تخصص	قومیت	مدت زمان ازدواج	تعداد فرزند	محل سکونت
۱	۲۵	کارشناسی	فیزیک	کرد	۱۴ ماه	۰	شهر
۲	۲۸	کارشناسی ارشد	فقه و حقوق اسلامی	لر	۲ سال	۰	شهر
۳	۲۶	دکتری	روانشناسی	فارس	۱۳ ماه	۰	روستا
۴	۲۶	دکتری	فلسفه آموزش و پرورش	فارس	۱۸ ماه	۰	شهر
۵	۳۷	دکتری	فیزیک	فارس	۵ سال	۱	شهر
۶	۳۹	دکتری	دامپزشکی	آذری	۱۰ سال	۲	شهر
۷	۳۸	دکتری	آناتومی و جنین شناسی	بختیاری	۱۵ سال	۳	شهر
۸	۳۵	کارشناسی ارشد	روانشناسی	کرد	۶ سال	۱	شهر
۹	۲۸	کارشناسی ارشد	حقوق	لر	۳ سال	۱	روستا
۱۰	۳۵	کارشناسی ارشد	کتابداری	لر	۱۳ سال	۲	روستا
۱۱	۲۵	کارشناسی ارشد	مهندسی	فارس	۲ سال	۰	شهر
۱۲	۲۶	کارشناسی ارشد	حقوق خصوصی	ترک	۱۸ ماه	۰	روستا
۱۳	۳۴	کارشناسی	مدیریت بازرگانی	عرب	۱۵ سال	۳	شهر
۱۴	۲۷	کارشناسی ارشد	زبان و ادبیات عرب	عرب	۲ سال	۱	شهر
۱۵	۲۸	کارشناسی ارشد	حسابداری	بختیاری	۱۳ ماه	۰	روستا
۱۶	۲۸	کارشناسی ارشد	مهندسی آب	فارس	۲ سال	۰	شهر
۱۷	۲۷	کارشناسی ارشد	مهندسی	فارس	۱۸ ماه	۱	شهر
۱۸	۳۰	کارشناسی ارشد	علوم کشاورزی	کرد	۱۵ ماه	۰	روستا

جدول ۲: مقولات و طبقات کشف شده		
تعداد کدها	مقولات	طبقه‌ها
۴۸	کفویت در همسرگزینی، اخلاق محوری و صداقت، شفاف‌سازی و بینش در انتخاب، ویژگی‌های فردی و شخصیتی و توجه به نسبتی از تمام معیارها در همسرگزینی	۱. آگاهی و شناخت یکدیگر
۳۶	فشارهای اجتماعی، فشارهای روانی و فردی، تمایز نیافتگی و وابستگی به خانواده، سبک‌های تربیتی خانواده، واگرایی در ایده‌آل‌ها، سخت‌گیری و قید و بندهای افراطی	۲. فشارهای ازدواج، دخالت والدین و انتقال بین نسلی
۵۳	پایبندی به ارزش‌های دینی و مصونیت، آرمان‌گرایی و داشتن تصویر ایده‌آل از همسر، احساس آرامش و پاسخ به دیگر نیازهای روانی- اجتماعی، تشخیص مناسب بودن سن و نیاز به مستقل شدن، تعهد و مسئولیت‌پذیری، ترحم و دلسوزی	۳. انگیزه‌ها، انتظارات و برداشت از ازدواج
۱۵۷	سنت‌زدایی و نوگرایی فرهنگی (تردید در ارزش‌ها و رسوم سنتی)، تعارضات ارزشی (سبک زندگی چندانگانه)، تعلقات قومی، گرایش به جدا زیستن، کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و کاهش قبح طلاق، فردگرایی، بوروکراسی ازدواج و نگاه متفاوت نسبت به تدارکات آن (مانند مهریه)، شهرنشینی و افزایش بی‌تفاوتی اجتماعی، فضای مجازی و کاهش اعتماد بین فردی، رسانه‌ها و تجمّل‌گرایی، افزایش آگاهی و تغییر در معیارها و خواسته‌ها	۴. مسائل فرهنگی و اجتماعی
۲۶	بیکاری و فقدان درآمد، نداشتن امنیت شغلی، فقدان مسکن، هزینه‌های گران زندگی، ناکارآمدی برنامه‌های اقتصادی تسهیل ازدواج	۵. مسائل اقتصادی
۲۵	حمایت در قالب همسویی فکری، حمایت عاطفی و مادی خانواده و دوستان، دلگرمی‌های همسر، حمایت‌های کوتاه‌مدت و مشروط، کاهش نقش هم‌نشینی، همبستگی و مسئولانه خانواده	۶. حمایت‌های مادی و معنوی
۲۰	احساس کردن وجود خدا در زندگی مشترک (خداآگاهی)، فکر نکردن به شکستن پیمان ازدواج و تأکید بر کیفیت ارتباط، باور به بی‌بدیل بودن ازدواج	۷. ادراک حرمت و قداست ازدواج
۴۴	مقایسه اجتماعی و چشم و هم‌چشمی، کاهش کیفیت زندگی، سابقه ذهنی و طرح‌واره‌ها، الگوهای والدینی	۸. تجربیات اولیه و مشاهده الگوهای ناقص
۸۰	راهبردهای معنوی (توکل، صبر و استقامت، بخشش، تقویت اراده، فداکاری، توسل و دعا)، متقاعدسازی، پذیرش، رسیدگی به خود در ابعاد مختلف (ظاهری و شناختی)، تغییرات رفتاری مثبت، رفتارهای کوتاه‌مدت‌گرای از فشار، تلاش در راستای اعتمادسازی	۹. راهبردهای مقابله متناسب با نگرش
۵۴	فرصت‌سازی در راستای ازدواج، آمادگی فردی و شخصیتی ادراک‌شده، آمادگی بین فردی و تعاملی ادراک‌شده، تجربه مثبت و انعکاس آن (سعادت)، گرایش به مدیریت رابطه و مراقبت از آن، گرایش به ارزش‌های اخلاقی و مشترک	۱۰. رشد شخصی ادراک‌شده و اشتیاق به ازدواج
۲۲	تحلیل سود و زیان و تردید در تصمیم‌گیری برای ازدواج، تجربه دوگانگی (در رفتارها و احساسات)، مشکل اولویت‌بخشی در معیارهای همسرگزینی، نگرانی از آینده	۱۱. دوسوگرایی در تمایل به ازدواج
۲۴	بی‌میلی به فرزندآوری، بزرگ‌نمایی مشکلات فرزندپروی، تشدید مشکلات خلقی (ناشادی و یأس) و تبدیلات عاطفی، عقل‌گرایی و وسواس در انتخاب، کاهش هیجانات مثبت ازدواج، احساس ناتوانی و بی‌مهارتی، گرایش به ادامه تحصیل	۱۲. بالا رفتن سن ازدواج

بر بیام، بتونم خودم رو با شرایط کار وفق بدم، از صبح پاشم برم سر کار تا ظهر و این کار روزانه‌ام رو حفظ کنم؛ کافی شاپ و هر روز پارک رفتن قبل از ازدواج که نشد مسئولیت" (شرکت کننده ۱۳).

یکی از شرکت کنندگان معتقد بود سن ایده‌آل برای ازدواج بالای ۲۷ یا ۲۸ سالگی است، در حالی که گاهی فشارهای اجتماعی این معادله را بر هم می‌زند: "در ابتدا برنامه و ترجیح من این بود که در سن زیر ۳۰ سال ازدواج نکنم، ولی نمی‌شد؛ مردم از بس حرف در میارن. از بس زیر فشار قرار می‌گیری که مجبور میشی تا میتونی ازدواجتو جلو بندازی. آگه غیر از این کار می‌کردم به نظرتون صد نقص و ننگ بهم نمی‌چسبوندن؟ نمی‌گفتن لابد فلانی یه عیبی داره؟ یا

"با اینکه هر دو تا منون دانشجو بودیم و از شهر و فرهنگ‌های مختلف هستیم، ولی خوشبختانه در این دوره چهارساله دانشجویی‌مون با صداقت کاملی با هم آشنا شدیم و خدا رو شکر الان زندگی خوبی داریم؛ به نظرم شناخت کافی شرط خوشبختی زوجین و عدم پیشیمونی بعد از ازدواج است" (شرکت کننده ۲). شرکت کننده دیگری، که در ۱۹ سالگی ازدواج کرده بود، درباره نقش مهم ویژگی شخصیتی و تلاش افراد در آستانه ازدواج برای شناخت این ویژگی‌ها گفت: "کسی که مسئولیت‌پذیر نیست ۲۰ سالش باشه یا ۳۰ سالش باشه فرق چندانی نمی‌کنه. من در آن سن قبول مسئولیت کردم؛ تأهل و همسررداری مسئولیت می‌خواد. من این رو می‌دونستم که ازدواج یعنی باید بتونم از پس همسررداری و بچه‌داری

کمک کنن، خودم قبل ازدواجم رفتم، الانم گاهی وقتا می‌رم" (شرکت کننده ۱۱).

شرکت کننده دیگری فرصت‌سازی در راستای ازدواج و نزدیک شدن به دوستانی که خواهر مجرد دارند را نشانه رغبت به ازدواج دانست: "سعی می‌کردم خیلی با دوستم صمیمی بشم، بالاخره هر کسی به یک طریقی سعی می‌کند با کسی جهت ازدواج وصلت پیدا کند، عاقبتش همین شد" (شرکت کننده ۱).

علاوه بر این، به نظر می‌رسد که امروزه مفهوم فایده و بهره‌مندی در ازدواج برجسته‌تر شده است. برای نمونه، گفته‌های یکی از شرکت کنندگان، که از نوعی عقل‌گرایی و تحلیل ذهنی سود و زیان حکایت دارد، بیانگر همین مورد بود: "منم تو هر کاری که می‌خوام انجام بدم با خودم می‌گم به سودش می‌ارزه. وقتی تصمیم گرفتم ازدواج کنم یک مزیت داشت برام و آن آشنایی با یک فرد کاملاً فرهیخته و متناسب با معیارهام بود که برای من یک فرصت بود. من نمی‌تونستم بدون دلیل اون رو ول کنم. چون این روزا پیدا کردن یک فرد متناسب با خود کار سختیه؛ باید کلی بگردی، تحقیق کنی، البته دختر کم نیست‌ها، اونیه که تو تأییدش می‌کنی و به دلت می‌شیند کمه. آشنایی با یک فرد همخوان با خودم برام یک فرصت طلایی بود" (شرکت کننده ۲).

بحث

یافته‌های این پژوهش نشان دادند که ۱۲ طبقه کلی در نگرش دانشجویان به ازدواج تأثیرگذار بود. در پژوهش حاضر عوامل اقتصادی فقط ۲۶ کد اولیه و مسائل فرهنگی و اجتماعی ۱۵۷ کد داشت؛ این یافته با نتایج مطالعه‌ای که در ویتنام شمالی (۸) انجام شد همخوان است. در مطالعه مذکور مشخص شد که کاهش چشمگیر آمار ازدواج از تغییر در عوامل و فرصت‌های اقتصادی چندان تأثیر نمی‌پذیرد. گزارش‌های سازمان ثبت احوال کشور نیز نشان داد که علیرغم تمام تحولات و نوسانات اقتصادی سال‌های گذشته میانگین سن ازدواج مردان، نسبت به ۴۵ سال گذشته، فقط یک سال افزایش داشته است؛ اما در ۵ سال اخیر، بیشتر به دلیل تحولات فرهنگی، میزان تغییرات افزایش یافته است (۱۷). آمارها همچنین نشان می‌دهد که حدود ۳۰ درصد از افراد شاغل در سازمان‌های مختلف کشور مجردند (۱۷). ایده‌آل‌نگری برخی جوانان و مشروط کردن ازدواج خود به داشتن درآمد بالا و فراهم بودن همه امکانات بحث نگرش فرهنگی به ازدواج را به میان می‌آورد. در حالی که اکثر

می‌خواد از نون باباش بخوره؟" (شرکت کننده ۶). همچنین، با توجه به تفاوت دیدگاه‌ها و نگرش‌های دو نسل (والدین و فرزندان)، برخی از شرکت کنندگان به دخالت‌های بی‌مورد خانواده به عنوان معضلی برای ازدواج اشاره کردند. یکی از شرکت کنندگان تأکید خانواده بر رعایت ترتیب تولد در ازدواج را نشانه وجود اختلاف و شکاف فکری بین والدین و فرزندان می‌دانست: "بین خانواده‌ها، از جمله خانواده من، جا افتاده که اول بزرگتره ازدواج کنه. اون موقع من هیچ‌گونه آمادگی نداشتم؛ فکر می‌کنم درست نیست بخواهیم در هر کاری بر اساس سن قضاوت کنیم" (شرکت کننده ۹). همچنین، با توجه به گسترش شهرنشینی و افزایش میزان تحصیلات، می‌توان گفت که سکونت در شهر یا روستا نیز از دیگر مؤلفه‌های تأثیرگذار بر نگرش جوانان و میزان تمایل آن‌ها به ازدواج بوده است. شدت احساس فشار ناشی از مجرد در روستا نشینان، و یا افرادی که سابقه سکونت در روستا دارند، بسیار بیشتر از شهرنشینان است. برای نمونه، یکی از شرکت کنندگان گفت: "من در محله روستایی بزرگ شدم، ولی رفت و آمدهای زیادی به شهر داشتم؛ اصلاً قابل مقایسه نیست مردم روستا به چی فکر می‌کنن و شهرها به چی! برای مثال، در روستا شنیدن این جمله برام تکراری شده بود: فلانی ازدواج نکردی؟ کی می‌خوای تشکیل خانواده بدی؟ مستقل نشدی؟ آگه می‌خوای درس بخونی تا آخر عمر هم درس تموم نمی‌شه!" (شرکت کننده ۱۰).

باور به ویژگی‌های معنوی نقش یا رابطه موجب می‌شود که رابطه، صفاتی متعالی به خود بگیرد و به عنوان جلوه‌ای مقدس از ذات باری تعالی دیده شود. مرور متون مصاحبه برخی از شرکت کنندگان جلوه‌هایی از این تقدس‌بخشی را نمایان می‌سازد. برای نمونه، یکی از شرکت کنندگان می‌گوید: "صحبت‌های عموم خیلی رو دیدگاه خانواده خانمم تأثیر گذاشت. ایشون با خانواده همسرم صحبت کردن که اینا جوونند، اول زندگیشونه، خدا بزرگه، مرد آگه اهل کار و زندگی باشه، خدا به زندگیشون برکت می‌ده؛ یا در بحث مهریه به احادیث دینی و سنت معصومین (ع) اشاره می‌کرد. خودمم نیز همین اعتقاد رو دارم" (شرکت کننده ۱۲).

یکی دیگر از شرکت کنندگان به کمک گرفتن از مشاوران و مطالعه کتاب‌های روانشناسی اشاره کرد: "در کنار کتاب‌هایی که خوندم، با چند استاد روانشناسی هم صحبت کردم. به نظرم مراکز مشاوره خیلی می‌تونن

کشورهای غربی «عقب‌نشینی از ازدواج» را تجربه می‌کنند، ولی برای شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر ازدواج به صورت محوری باقی مانده و هنوز گرایش به مجرد عمدتاً غیر عادی و نامقبول است.

این امر می‌تواند تا حدودی ناشی از شرایط منحصر به فرد اقتصادی، اجتماعی، تاریخی - فرهنگی و جمعیت‌شناختی کشور باشد. با این حال، داده‌های این پژوهش پیش‌بینی می‌کند که تحمل قابل ملاحظه‌ای برای مجرد ماندن تحت برخی شرایط وجود دارد. همچنین طبقات ۲، ۴ و ۶ در جدول ۲، همخوان با دیگر پژوهش‌ها (۸)، شواهد قابل ملاحظه‌ای را از تغییر نگرش افراد به ازدواج و تلقی آن به عنوان انتخابی شخصی نشان می‌دهد. این موضوع نگرانی‌هایی را در بسیاری از خانواده‌های شرکت‌کنندگان و چالش‌های جدیدی را میان والدین و فرزندان به وجود آورده است. پژوهش حاضر دو طبقه کلی را به عنوان عوامل اصلی تغییر نگرش و ارزش ازدواج نزد دانشجویان به دست داد: عوامل فرهنگی - اجتماعی و تجربیات و مشاهده الگوهای ناقص یا ناکارآمد. جامعه ایران در دهه‌های اخیر تحولات بزرگی را در عرصه فرهنگی و اجتماعی تجربه کرده است که این امر به نوبه خود تأثیر بسیاری بر تغییر دیدگاه‌ها و طرز تفکر افراد داشته است. همچنین افزایش آمار طلاق، دعواهای خانوادگی، آسیب‌های اجتماعی، فقر و کاهش کیفیت زندگی و سطح معیشتی افراد نمونه‌هایی از مشاهده الگوهای ناقص در جامعه امروز ایران است. علاوه بر این افزایش دانشگاه‌ها، مراکز آموزشی، سطح سواد و تحصیلات افراد و تمایل به زندگی در شهر باعث شکل‌گیری فرهنگ فردگرایی و افزایش بی‌تفاوتی اجتماعی شده است. تجربه نسل حاضر در عصر ارتباطات و رسانه آن‌ها را در معرض انبوه اطلاعات و الگوهای جدید زندگی قرار داده و سطح توقعات و انتظارات را افزایش داده است. در راستای این یافته پژوهش، گزارش‌های سازمان ثبت احوال کشور از آمار ازدواج نشان می‌دهد که میانگین سن ازدواج در مناطق شهری از مناطق روستایی بیشتر است؛ به طوری که در سال ۱۳۹۳ میانگین سن آقایان در ازدواج‌های ثبت‌شده در کشور ۲۷/۴ سال بوده که این شاخص برای مردان ساکن در نقاط شهری ۲۷/۷ سال و در نقاط روستایی ۲۶/۲ سال بوده است (۱۷). علاوه بر این در جامعه ایرانی و دینی ما ازدواج ارزشی اجتماعی دارد و ضرورتی است که دین بر آن تأکید کرده است. شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر، با توجه به اعتقاد و فرهنگ بومی خود، واکنش‌های متفاوتی را هنگام ازدواج یا تصمیم‌گیری برای آن نشان دادند؛ که بسته به عوامل زمینه‌ای مؤثر در پدیده ازدواج و تجربه افراد از ازدواج

راهبردهای مقابله آن‌ها متفاوت و متناسب با نگرششان بود. برای نمونه، راهبردهای مذهبی مانند توکل، اعتماد، صبر و استقامت جزئی از راهبردهای شرکت‌کنندگانی بود که تا حدودی خود را به ارزش‌های دینی پایبند می‌دانستند. بررسی مفاهیم اولیه نشان داد که اکثر شرکت‌کنندگان نگرش مثبتی به ازدواج داشتند (۵۴ مفهوم اولیه)، اما نگرش منفی (۲۴ مفهوم) و نگرش دوسوگرا به ازدواج (۲۲ مفهوم) تقریباً نزدیک به هم بود. در مورد همخوانی یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات دیگران می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره کرد: تأثیر خانواده مبدأ بر شکل‌گیری نگرش‌ها (۴۳، ۴۴)، تأثیر عوامل فرهنگی - اجتماعی بر روند شکل‌گیری نگرش و تحول ارزش‌های ازدواج (۴۵)، ارتباط نگرش به ازدواج با کیفیت زناشویی (۱۵)، تأثیر رسانه بر نگرش به ازدواج (۱۶)، تأثیر مشاهده یا تجربه طلاق و خشونت خانوادگی (۴۶)، نقش الگوهای والدینی و سبک تربیتی در شکل‌گیری نگرش‌ها (۴۷)، تغییر در معیارهای همسرگزینی (۴۸) و نیز تأثیر صنعتی شدن و تغییرات محیط پیرامونی و شهری بر ازدواج (۴۹). با اینکه محدودیت خاصی در انجام این پژوهش وجود نداشت، باید گفت که با توجه به محرمانه‌بودن اطلاعات شخصی و زوجی برخی از شرکت‌کنندگان از ضبط مصاحبه نگران بودند. بر همین اساس، پژوهشگر جهت رفع این مشکل، ضمن اعتمادسازی، بیان اهداف پژوهش و قرار دادن اطلاعات لازم در اختیار شرکت‌کنندگان، در صورت لزوم جوی دوستانه و صمیمی را در جلسه به وجود آورد. با توجه به یافته‌های پژوهش مبنی بر تأثیر خانواده‌ها و مشکلات اقتصادی و فرهنگی بر ازدواج؛ نقش بسیار حساس حمایت‌های مادی و معنوی در نگرش به ازدواج شرکت‌کنندگان؛ فقدان سازمان و ارگان واحد و قوی متولی امور خانواده و ازدواج در کشورمان و در نتیجه سردرگمی خانواده‌ها و وجود بوروکراسی در برخی سازمان‌ها و نهادهای مرتبط؛ و همچنین به منظور تحقق مضمون اصل دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانواده بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی، شایسته و لازم است که وزارتخانه‌ای قوی و مقتدر با نام "وزارت خانواده" با هدف فراهم کردن زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و حمایتی ازدواج بهنگام جوانان و با رویکرد انتخاب دقیق و عروسی آسان تشکیل شود. بر این اساس موارد زیر توصیه می‌شوند: طراحی و برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی برای زوج‌های جوان با هدف افزایش رضایت زناشویی و پیشگیری از همسرگزیزی، جدایی و طلاق؛ طراحی و هماهنگی خدمات تخصصی مشاوره ازدواج و خانواده؛ طراحی

بتوان شاهد کاهش سن ازدواج و افزایش ازدواج جوانان بود در پایان، می‌توان گفت که جامعه شاهد نوعی تغییر ارزشی و نگرشی نسبت به امر ازدواج در میان بخشی از جامعه و به ویژه نسل‌های جوان‌تر و تحصیل‌کرده هست. ازدواج سنتی برای برخی جوانان به مثابه نوعی ارتجاع و مانعی در مقابل پیشرفت حرفه‌ای و شخصی تلقی می‌شود. امروزه بسیاری از کارکردهای ازدواج از جانب این افراد نادیده گرفته شده و یا توسط فرایندهای دیگر جایگزین می‌شود. درحالی که بخش سنتی جامعه همچنان بر ازدواج به منزله مهم‌ترین عامل هویت‌بخش به ویژه برای دختران پافشاری می‌کند، بخش مدرن‌تر جامعه فشارهای متعارضی به جوانان برای به تعویق انداختن ازدواج یا تغییر دادن سبک‌های زندگی وارد می‌کند. میزان نامطلوب تلقی شدن مجرد در آینده و رغبت افراد به تأهل امری مهم است که نیاز به پژوهش بیشتر در قشرهای مختلف جامعه دارد. در نهایت با همه تحولات و مشکلاتی که شرکت‌کنندگان در ازدواجشان تجربه کردند، ازدواج، به عنوان ارزشی اصیل در خانواده‌ها و جامعه ایرانی، همچنان اهمیت و ارزشمندی خود را حفظ کرده است.

سپاسگزاری

در پایان از آن دسته از دانشجویان متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز، که در این مطالعه شرکت نمودند، قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

هیچگونه تضاد منافی برای نویسندگان این مقاله وجود ندارد.

تدوین برنامه‌های حمایتی و نظارتی ویژه خانواده‌های آسیب دیده و نیازمند به حمایت با استفاده از نظر افراد متخصص و مجرب؛ و بهره‌مندی از امکانات همه وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها به ویژه تشکیلات دفتر امور زنان وابسته به ریاست جمهوری و نظایر آن. امیدواریم با مجموعه اقدامات فوق محور همه هدف‌ها، جهت‌ها و برنامه‌های کلی دولت بر پاسداری از حریم مقدس خانواده استوار باشد (۵۰). علاوه بر این، با توجه به اینکه نگرش‌های دوسوگرا درباره ازدواج- که بیانگر تصمیم‌گیری غیر قاطعانه برای ازدواج است- برای نخستین بار در پژوهش حاضر مطرح شد، راه‌اندازی مراکز مشاوره تخصصی ازدواج و معرفی الگوهای مناسب ازدواج در جامعه از طریق رسانه ملی خانواده‌محور گامی اساسی و راهبردی برای از بین بردن شک و تردید نسبت به ازدواج و جلوگیری از بالا رفتن سن ازدواج جوانان تلقی می‌شود. همچنین نتایج پژوهش حاضر حاکی از تبعات به شدت بدنام‌کننده مجرد برای افراد بالای ۳۰ سال در بخش‌های سنتی و روستایی جامعه است. بنابراین، پژوهش‌های آتی می‌توانند، در کنار مطالعه تغییرات ارزشی و نگرشی جوانان در نگاه به ازدواج، به بررسی موضوعاتی چون ننگ ناشی از مجرد بپردازند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نقش اساسی نگرش به ازدواج در ادراک آمادگی، رغبت به ازدواج و همچنین حفظ رابطه زناشویی بعد از ازدواج می‌توان گفت که، با در نظر گرفتن یافته‌های این پژوهش، امکان تغییر دادن نگرش جوانان به ازدواج و جایگزین کردن دیدگاه‌های مطلوب‌تر و منطقی‌تر وجود دارد؛ تا

REFERENCES

- Nietzel MT, Harris MJ. Creative ways to keep romance alive. retrieved 2008 [updated 2016; cited 2015]. Available from: <http://www.heartnhome.com>.
- Jones ME. Not 'When to marry' but 'Whether to marry': the changing context of marriage decisions in East and Southeast Asia. In: Jones GW, Ramdas K, editors. Untying the knot: ideal and reality in Asian marriage. Singapore: Asia Research Institute, National University of Singapore; 2004.
- Nobles J, Buitenheim A. Marriage and Socioeconomic Change in Contemporary Indonesia. J Marriage Fam. 2008;70(4):904-18. DOI: [10.1111/j.1741-3737.2008.00535.x](https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2008.00535.x) PMID: [26336321](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26336321/)
- Memani P, Mathitti V. A comparative study of the marital attitudes of students from divorced, intact and single parent families: University of Western cape; 2003 [updated 2016; cited 2015]. Available from: <http://etduwc.ac.za/index.php>.
- Willoughby BJ, Hall SS, Luczak HP. Marital paradigms: A conceptual framework for marital attitudes, values, and beliefs. J Fam Issues. 2013;32(4):1-24.
- Sharp EA, Ganeng LH. Rasing awareness about marital expectation are unrealistic beliefs changed by integrative teaching? 2000 [updated 2016; cited 2015]. Available from: <http://www.blackwesynergy.com>.
- Parrott L, Parrott L. I Love More: how everyday problems can strengthen your marriage. The Office of Planning, Research, Evaluation in the Administration for Children and Families. Department Of Health and Human Service, 2005.
- Williams L. Attitudes toward marriage in northern Vietnam: what qualitative data reveal about variations across gender, generation, and geography. J Popul Res. 2010;26(4):285-304. DOI: [10.1007/s12546-010-9024-3](https://doi.org/10.1007/s12546-010-9024-3)
- Kirby E. Coexisting detraditionalization and retraditionalization in young white middle class women's marriage attitudes. South Wales, Australia: University of Newcastle Callaghan; 2008.
- Perry AR. African American Men's Attitudes Toward Marriage. J Black Stud. 2013;44(2):182-202. DOI: [10.1177/0021934712472506](https://doi.org/10.1177/0021934712472506)
- Ferguson KM. Exploring family environment characteristics and multiple abuse experiences among homeless youth. J Interpers Violence. 2009;24(11):1875-91. DOI: [10.1177/0886260508325490](https://doi.org/10.1177/0886260508325490) PMID: [18931367](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18931367/)
- Reid JM. You want me what? Family and Consumer Science 2003 [updated 2016; cited 2015]. Available from: www.ohioline.osu.edu.
- Harris KM, Lee H. The development of marriage expectations attitudes, desire from adolescence in to young adulthood. Carolina, USA: University of North carrolinal at chapel Hill; 2006.
- Khojasteh MR, Mombeini J, Aslani K. A comparison of attitude toward marriage, attitude toward divorce and peer attachment of male high school students in divorced and intact families. J School Psychol. 2013;2(3):182-90.
- Riggio HR, Weiser DA. Attitudes toward marriage: Embeddedness and

- outcomes in personal relationships. *Person Relat.* 2008;15(1):123-40. DOI: [10.1111/j.1475-6811.2007.00188.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00188.x)
16. Segrin C, Nabi RL. Does television viewing cultivate unrealistic expectations about marriage? *J Communicat.* 2002;52(2):247-63.
 17. Civil Status Registration Organization. Moment by moment report of critical events (marriage and divorce) 2014 [updated 2016; cited 2015]. Available from: www.sabteahval.ir.
 18. Barrie R. A Qualitative Exploration of African American Men's Attitudes Toward Marriage 2012 [updated 2016; cited 2015]. Available from: http://ecommons.luc.edu/luc_diss/294.
 19. Carroll JS, Willoughby B, Badger S, Nelson LJ, McNamara Barry C, Madsen SD. So Close, Yet So Far Away: The Impact of Varying Marital Horizons on Emerging Adulthood. *J Adolesc Res.* 2007;22(3):219-47. DOI: [10.1177/0743558407299697](https://doi.org/10.1177/0743558407299697)
 20. Hall SS. Marital Meaning: Exploring Young Adults' Belief Systems About Marriage. *J Famil Issue.* 2006;27(10):1437-58. DOI: [10.1177/0192513x06290036](https://doi.org/10.1177/0192513x06290036)
 21. Hall SS. Implicit Theories of the Marital Institution. *Marriage Fam Rev.* 2012;48(1):1-19. DOI: [10.1080/01494929.2011.619298](https://doi.org/10.1080/01494929.2011.619298)
 22. Axinn WG, Thornton A. The relationship between cohabitation and divorce: selectivity or causal influence? *Demography.* 1992;29(3):357-74. PMID: [1426434](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1426434/)
 23. Oropesa RS. Normative Beliefs about Marriage and Cohabitation: A Comparison of Non-Latino Whites, Mexican Americans, and Puerto Ricans. *J Marriag Famil.* 1996;58(1):49. DOI: [10.2307/353376](https://doi.org/10.2307/353376)
 24. Sassler S, Schoen R. The Effect of Attitudes and Economic Activity on Marriage. *J Marriag Famil.* 1999;61(1):147. DOI: [10.2307/353890](https://doi.org/10.2307/353890)
 25. Clarkberg M, Stolzenberg RM, Waite LJ. Attitudes, Values, and Entrance into Cohabitation Versus Marital Unions. *Soc Force.* 1995;74(2):609. DOI: [10.2307/2580494](https://doi.org/10.2307/2580494)
 26. Dennison RP, Kørner SS. Post-Divorce Interparental Conflict and Adolescents' Attitudes About Marriage. *J Divorce Remarriag.* 2006;45(1-2):31-49. DOI: [10.1300/J087v45n01_02](https://doi.org/10.1300/J087v45n01_02)
 27. Carroll JS, Badger S, Willoughby BJ, Nelson LJ, Madsen SD, McNamara Barry C. Ready or Not?: Criteria for Marriage Readiness Among Emerging Adults. *J Adolesc Res.* 2009;24(3):349-75. DOI: [10.1177/0743558409334253](https://doi.org/10.1177/0743558409334253)
 28. Larson JH. The Relationship of Childhood Sexual Abuse to the Marital Attitudes and Readiness for Marriage of Single Young Adult Women. *J Famil Issue.* 2005;26(4):415-30. DOI: [10.1177/0192513x04270474](https://doi.org/10.1177/0192513x04270474)
 29. Mahay J, Lewin AC. Age and the Desire to Marry. *J Famil Issue.* 2007;28(5):706-23. DOI: [10.1177/0192513x06297272](https://doi.org/10.1177/0192513x06297272)
 30. Laner MR, Russell JN. Course Content and Change in Students: Are Marital Expectations Altered by Marriage Education? *Teach Sociolog.* 1994;22(1):10. DOI: [10.2307/1318606](https://doi.org/10.2307/1318606)
 31. Steinberg SJ, Davila J, Fincham F. Adolescent Marital Expectations and Romantic Experiences: Associations With Perceptions About Parental Conflict and Adolescent Attachment Security. *J Youth Adolesc.* 2006;35(3):314-29. DOI: [10.1007/s10964-006-9042-9](https://doi.org/10.1007/s10964-006-9042-9)
 32. Fowers BJ, Lyons E, Montel KH, Shaked N. Positive illusions about marriage among married and single individuals. *J Fam Psychol.* 2001;15(1):95-109. PMID: [11322088](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11322088/)
 33. Plotnick RD. Adolescent expectations and desires about marriage and parenthood. *J Adolesc.* 2007;30(6):943-63. DOI: [10.1016/j.adolescence.2007.01.003](https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.01.003) PMID: [17360032](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17360032/)
 34. Markman HJ, Renick MJ, Floyd FJ, Stanley SM, Clements M. Preventing marital distress through communication and conflict management training: a 4- and 5-year follow-up. *J Consult Clin Psychol.* 1993;61(1):70-7. PMID: [8450110](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8450110/)
 35. Crosby J. Reply to myth: Perspectives on intimacy. New York: Wiley; 1985.
 36. Hettrington N. Perception of marriage and rationality by levels of perceived health in the family of origin. *J Marital Famil Therap.* 2010;96(2):193-5.
 37. Gottman JM. The roles of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: a longitudinal view of five types of couples. *J Consult Clin Psychol.* 1993;61(1):6-15. PMID: [8450108](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8450108/)
 38. Lichtman M. Qualitative research in education a user's guide Thousand Okas. California: Sage Publication Inc.; 2010.
 39. Creswell J. Qualitative inquiry and research design: Sage publications; 2007.
 40. Mullen PD, Reynolds R. The potential of grounded theory for health education research: linking theory and practice. *Health Educ Monogr.* 1978;6(3):280-94. PMID: [752665](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/752665/)
 41. Elo S, Kyngas H. The qualitative content analysis process. *J Adv Nurs.* 2008;62(1):107-15. DOI: [10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x) PMID: [18352969](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18352969/)
 42. Hsieh HF, Shannon SE. Three approaches to qualitative content analysis. *Qual Health Res.* 2005;15(9):1277-88. DOI: [10.1177/1049732305276687](https://doi.org/10.1177/1049732305276687) PMID: [16204405](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16204405/)
 43. Wise R, King S. Family environment and friendship qualities. *J Famil Issue.* 2008;36(4):827-31.
 44. Stone MK, Hutchinson RL. Familial conflict and attitudes toward marriage: A psychological wholeness perspective. *J Divorce Remarriag.* 1993;18(3-4):79-91.
 45. Chow N, Lum T. Trends in family attitudes and values in Hong Kong. *Hong Kong SAR Governmen.* 2008;35(2):326-50.
 46. Dillon HN. Family Violence and Divorce: Effects on Marriage Expectations. *J Personal Soc Psychol.* 2005;43(5):93-120.
 47. Heater KK. Investigation of Variable Influencing Colledge Students Marital Attitudes and Fear of Intimacy: Ball State University; 2005.
 48. Simpson JA, Campbell B, Berscheid E. The Association between Romantic Love and Marriage: Kephart (1967) Twice Revisited. *Personal Soc Psychol Bullet.* 1986;12(3):363-72. DOI: [10.1177/0146167286123011](https://doi.org/10.1177/0146167286123011)
 49. Stevenson B, Wolfers J. Marriage and Divorce: Changes and their Driving Forces. *J Econom Perspect.* 2007;21(2):27-52. DOI: [10.1257/jep.21.2.27](https://doi.org/10.1257/jep.21.2.27)
 50. Afroz G. The letter of Dr. Gholamali Afroz to President H. Rohani. *Famil Psychol Assoc Iran.* 2013;7(2):20-5.